

גן משחקים ללא מחסומים

אורית טובול וכרמית כהנא

משחק מהווה דרך חשובה המאפשרת לילד ללמוד כיצד לנווט את חייו. לכל ילד, ללא קשר ליכולותיו ומגבלותיו, יש צורך לחוות משחק בסביבות שונות, הן בבית והן בחיק הטבע. משחקי חוץ נחוצים לבריאותו של הילד, לחיזוק דימויו העצמי והנאה מהסביבה החיצונית.

מרבית הילדים עם הצרכים המיוחדים אינם זוכים להתנסות בחוויות שילדים רגילים מתנסים בהן. למשל, ילדים המרותקים לכיסאות גלגלים נאלצים לנטוש אותם ולזחול בגני השעשועים המסורתיים או לחילופין להסתכל מהצד בפעילות הנחשקת. ילדים עם צרכים מיוחדים, ובייחוד ילדים שתנועתם מוגבלת, אינם יכולים לחוות את החוויות שכל ילד בריא זוכה לחוות בפארק משחקים ובמתקני חצר וגן. עבורם, גנים אלו יכולים להוות מקור למבוכה רבה. ילדים עם נכויות, מוגבלים בפעילות בגנים אלו ולעתים קרובות נמנעים מהגעה לגני המשחקים.

מתקני משחק תורמים רבות לפיתוח יכולות הילדים, ומאפשרים להם להתנסות בחוויות תנועתיות ותחושתיות. פעילות זו מאפשרת להם גישה וביטחון תנועתי, ומפתחת את כישורי התנועה החשיבה, הדמיון והתהליכים הרגשיים והחברתיים. האפשרות לפעילויות כאלו חשובה מאד לקידום של הילדים.

ילדים עם צרכים מיוחדים, וילדים עם מוגבלות מוטורית בפרט, זקוקים ביתר שאת ליכולת הנעה

והנאה ממשחקים ומתקני פארק מסוגים אלו. הצורך הכפול והמכופל נובע מהתרומה ה"עקיפה" של המתקנים ל:

- ◆ הגברת היכולת המוטורית של הילד.
- ◆ הגברת תחושת העצמאות.
- ◆ הגברת תחושת השייכות והשוויוניות (להיות כמו כל יתר הילדים ולחוות אותן חוויות).

רמפת עלייה למתקן - פארק גני יהושע, תל-אביב

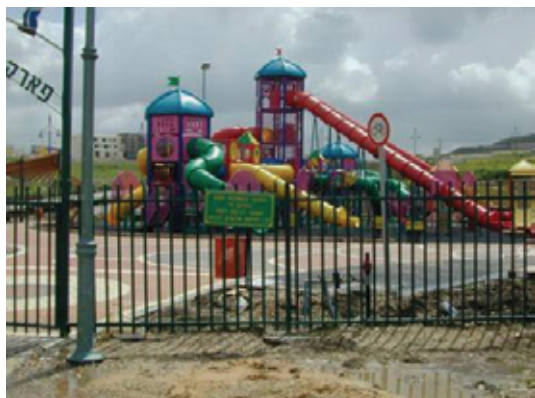
תכנון המתקן הינו תהליך ממושך הדורש עבודת צוות וחשיבה. בוועדות ההיגוי שפעלו שליוו פרויקטים אלה היו שותפים, נציגי הרשויות, נציגי המוסד לביטוח לאומי ואנשי מקצוע מתחום פיזיותרפיה ורפוי בעיסוק.

בתהליך החשיבה והתכנון

נשקלו הנקודות הבאות:

התאמה לסביבה הכללית בפארק, פארק מרכזי ביישוב המשמש כמוקד משיכה לתושבים, עבירות ונגישות, פעילות משולבת ומשותפת, מתקנים ידידותיים, מגוון פעילות ועניין, רצף במסלול תנועתי עם אתגר מאפשר (פעילות המסייעת להגיע לכל חלקי המתקן ללא מחסומים ובכך מאפשרת את החוויה התנועתית) ומתקנים נורמטיביים שימושיים ומאתגרים לכלל ומיועדים לשימוש משותף של ילדים עם נכות עם ילדים ללא נכות. המטרה היא שהמתקנים הנגישים ישתלבו בצורה הרמונית עם שאר המתקנים הקיימים בפארק ויהוו חלק מרצף של פעילות כוללת.

בנוסף קיימת חשיבות רבה לחשיפה מגיל צעיר ואפשרות למשחק משותף של ילדים שונים עם יכולות תפקודיות מגוונות, התורמות לשילוב, לסובלנות ולקבלה.

מבט כללי על פארק שעשועים, יוקנעם

באתרים הוצבו מתקנים משולבים ובודדים מותאמים בנוסף למתקנים רגילים שכבר היו קיימים בשטח. במתקנים המשולבים הותקנו אלמנטים והתאמות המאפשרים גישה ושימוש של ילדים עם נכות בלי לוותר על החלקים המאתגרים והמעניינים במתקן. כגון: רמפות עליה וירידה מן המתקן, מדרגות נוחות, מגלשות רחבות, מגלשות גלילים המאפשרות גלישה איטית ומבוקרת, גשרים קשיחים, וכן מתקנים בודדים כגון מתקני קפיץ עם תמיכות מתאימות.

פעילות הילדים עם הצרכים המיוחדים במתקני המשחק המותאמים מאפשרת שילוב, פעילות חופשית, פעילות מכוונת ומאתגרת, הפנמת מיומנויות, תנועתיות חופשית ונורמטיבית, בילוי חברתי, חוויתי ומשפחתי, התנסות וגילוי, חוויה תחושתית, פעילות פנאי.

הפעילות החופשית במתקני

המשחק באה לענות על מספר

הנחות יסוד:

1. מתן הזכות וההזדמנות לילד המוגבל לחוות את חוויות הגיל והמשחק, בהתאם לבני גילו.
2. החשיפה לגירויים והתנסויות חווייתיות מפתחת את יכולת ההתמודדות הפיזית, המנטאלית והחברתית של הילד.
3. החשיפה והחיבור בין קבוצות ילדים עם מוגבלות לילדים בריאים.
4. יצירת מסגרות פנאי ובילוי למשפחה עם ילד בעל צרכים מיוחדים, או לחילופין ילדים בריאים להורים מוגבלים.

המוסד לביטוח לאומי באמצעות הקרן לפיתוח שירותים לנכים סייע בתכנון ובהקמת מתקני משחק לילדים עם מוגבלות בלמעלה מעשר רשויות מקומיות ברחבי הארץ. בחלק מן המקומות הותאמו מספר אתרים.

בין המקומות בהם הותקנו מתקני משחק אלה נמצאות הערים: רמלה, תל אביב, ראשון לציון, רחובות, מעלות, יקנעם, קרית טבעון ועוד.

מתקן משחקים נגיש - חולות רבד, ראשון לציון

התאמת המתקן לאופי המתקנים הסמוכים - במקרה זה מדובר במתקן סמוך ענק ומושקע. חשוב שהמתקן המותאם לא יפול ברמתו מהמתקן הסמוך כדי שימשוך גם הוא את הילדים.

פארק משחקים - יוקנעם

ביוקנעם הוקם פארק גדול ובמרכזו מתקני משחק. בפארק מתקן מרכזי גדול ובהמשכו מתקן מותאם ונגיש, כאשר המתקן הגדול חובק את המתקן הנגיש וביחד הם מהווים רצף אחד. כמו כן פוזרו בכל שטח הפארק מתקנים נוספים הנגישים לילדים עם נכות.

מתקנים בודדים מותאמים - פארק שעשועים, יוקנעם

מתקן תחושתי - פארק שעשועים, יוקנעם

זו הייתה דוגמה למתקן הממוקם בפארק מרכזי ביישוב, אך קיימת אפשרות נוספת והיא, פיזור של מספר מתקנים ברחבי היישוב.

האלמנטים שאפשרו נגישות לא היו חריגים בנוף המתקן, ותרומתם גדולה גם לילדים ללא נכות, מאחר והם תורמים לעידוד ולביטחון גם של ילדים אלה, במיוחד הקטנים שבהם ושל המלווים, וכן לפעילויות הילדים, מבחינת מרחב תנועה משחקי דמיון ועוד.

שילוב מתקנים שונים המאפשרים גרייה נוספת, כגון מתקנים עם אפקטים שמיעתיים מגוונים, ומתקנים עם ניגוד צבעים ואלמנטים מישוריים עבור ילדים עם לקות חושית, תורמים לכלל האוכלוסייה, ומעצימים את עולם התוכן של כלל הילדים ומוסיפים מימד חשוב למתקנים ולכלל הסביבה.

נציג מספר דוגמאות הממחישות את ההתאמות שנעשו:

חוף צ'רלס קלור - תל אביב

חוף הים הצמוד לדולפינריום הוגש עד לקו המים בסיוע המוסד לביטוח לאומי. בהמשך לחוף נמצא פארק צ'ארלס קלור המשמש כמוקד משיכה לכלל תושבי העיר. באתר זה קיים מתקן שאינו נגיש, ולכן הקימה העירייה מתקן משחקים נגיש לילדים ובוגרים עם נכות בצמוד למתקן הקיים. המתקנים תוכננו על מנת לאפשר נגישות מרבית ומיועדים לאפשר הזדמנות שווה לשימוש ושילוב עצמאי לאוכלוסייה עם מוגבלות פיזית. המתקנים מיועדים לשימוש על ידי כלל אוכלוסיית העיר. בתכנון המתקן נלקחו בחשבון הנושאים הבאים: החומר ממנו עשוי המתקן - הקירבה לים דורשת מתקן מחומר עמיד לקורוזיה ומחברים מיוחדים. כמו כן כדי למנוע אפשרות לחבל במתקן, יש מיעוט של חלקי עץ במתקן.

מתקן משחקים נגיש - חוף צ'ארלס קלור, תל-אביב

מתקני משחקים - ראשון לציון:

בראשון לציון הותקנו מתקנים משולבים בחמישה אתרים שונים בכל רחבי העיר. המתקנים המותאמים לנכים הוצבו בחמישה אתרים המייצגים את כל אזורי העיר: מזרח העיר, מרכז העיר, מערב העיר וחוף הים.

מתקן משחקים נגיש - גן העיר, ראשון לציון

בכל אתר שנבחר היו קיימים כבר מתקנים רגילים, והמתקן המשולב המותאם הינו תוספת לקיים ומותאם לתנאי השטח ולגודלו. בבדיקה שערכנו במספר רשויות שבהם הותקנו המתקנים המיוחדים עולה, כי עדיין לא נאספו נתונים אמפיריים לגבי היקף ותועלת השימוש במתקנים אלה, על-ידי ילדים עם צרכים מיוחדים. מומלץ להמשיך ולעודד את השימוש במתקנים הנגישים, ולפרסם אותם בציבור. כך עשתה עיריית תל-אביב ביום כיף שערכה במתקן המשחקים בגני יהושע. לאירוע שנערך בספטמבר בשנה שעברה הוזמנו עשרות ילדים ממסגרות של חינוך מיוחד מאזור תל אביב ובני משפחותיהם, אשר שיחקו ונהנו מהמתקנים החדשים וממגוון אטרקציות נוספות. מספר רב של מתנדבים ליווה את הילדים במהלך היום המיוחד.

יום כיף - פארק גני יהושע, תל-אביב (19.9.2005)